

משני עברי החומה

ולאדקה פייגל פלטאל מינדוי'צקי — משני עברי החומה — תרגם ממקור ביידיש צ. ארד — הוצאת הקבוץ המאוחד ובית לוחמי הגיטאות ע"ש יצחק קצנלסון.

ספר זכרונותיה של ול אדקה (פייגל-פלטל מינדוי'צקי) נכתב במקורו ביידיש ויצא לאור בשנת 1948 בניו-יורק. המחברת, שהיא ילידת וארשה וחניכת תנועת הנוער הבונדאית „צוקונפט“, מספרת על קורותיה בגיטו וארשה בימי הגירוש הגדול ובתקופת פעולתה כקשרית בצד הארי מטעם הארגון היהודי הלוחם.

בית לוחמי-הגיטאות תרם תרומה לשיח-זור צמיחת הארגון הלוחם וקורות המרד בגיטו וארשה על-ידי פרסום סדרה של מונוגראפיות וספרי-זכרונות של לוחמים ו-פעילי הארגון היהודי הלוחם. הספרים הללו שנכתבו בידי שרידי הלוחמים, יוצאי תנועות שונות ושכבות נוער שונות, משקפים הי כוונים השונים והמחנות השונים שהתחברו ולחמו במסגרת הארגון. עתה נוסף על „בין קירות גופלים“, „יומן במחתרת“, „מן הדלי-קה ההיא“ גם „משני עברי החומה“ של ולאדקה.

ולאדקה מספרת בספרה על תגובות ו-דרכי ההתארגנות של אנשי „בונד“ בימי ה-גירוש, על דרך המפלגה הזאת בקרב האי"ל ומעלה דמויות של מנהיגים ולוחמים מאנשי מפלגתה. אחדים מבין מנהיגי „בונד“, כגון אברשה בלום, איש שהוביל את אנשי מפ-לגתו לשורות הארגון, מתוארים בספר ב-אהבה רבה ובכשרון בולט. תאורי הגירוש והפעולות הרבות בהן השתתפה המחברת, נקראים במתח, וניכרת בהם יכולת ספרותית משכנעת. לעומת זאת קלושים ולעתים גם בלתי מדויקים הם הקטעים על הארגון בכללו, הפעולה בגיטו ושלבי הלחימה ה-שונים. לולאדקה לא היו כנראה ידיעות

בדקות ולכן סובלים הפרקים הללו מחוסר אחידות ושלימות.

גם המפלגה של ולאדקה עצמה אינה מצטיירת כאן במלוא משקלה ועל כל גוניה. ה„בונד“ הווה מפלגה פועלית המו-נית, בעלת זיקה לכוחות פוליטיים מוגדרים. השואה הביאה ל„בונד“ נוסף על הטרא-גדיה ואבידת הבסיס האנושי ההמוני גם תמוסה רעיונית מוחלטת. זמן רב לא אבו אנשי ה„בונד“ להודות במציאות וטענו כי גם מאחורי חומת הגיטו אין גורל יהודי מיוחד ונפרד ויש לתאם טקטיקה פוליטית, שיטות לחימה ועיתוי לחימה עם הסוציא-לסטים הפולניים ונציגי הממשלה הפולנית שבמחתרת. מאוחר מאד חלה ההתפכחות של ה„בונד“ ונאות ה„בונד“ להצטרף ל-ארגון הלוחם. גם בשלב סופי זה ניכרת ההססנות של ה„בונד“. המפלגה, יותר נכון חטיבת הנוער שבמפלגה, נכנסה לארגון הלוחם הכללי, אך ה„בונד“ מאן עדיין לה-כלל בועד הלאומי, שהווה מעין מוסד-גג פוליטי. קשריו עם הועד הם על בסיס פדרטיבי בלבד. החיבוטים, ניגודי-הדעות ו-ההתפתחות שעבר ה„בונד“ אינם באים ל-ביטוי בספרה של ולאדקה. אין זאת התעל-מות מדעת. לולאדקה, שהיתה בימי האירו-עים המסופרים, נערה צעירה, לא היו נהירים הפיתולים הרעיוניים והפוליטיים של מנהיגיה והיא מופיעה בזכרונותיה כאיש השורה נאמן לכור מחצבתו.

חלק חשוב ומחדש בספר מהווים הפרקים המספרים על גילגוליה ופעולותיה של ולאד-קה בצד הארי של וארשה. בתיאור הידידים המועטים והאויבים הרבים מבני העם ה-פולני אין ולאדקה מושפעת מגישה מגמתית. יש בה גם אותו פאטוס, אותה קנאות ה-מציינת את הקשריות: התמסרות ללא גבול לענין, למשימה, דריכות כל הכוחות למען הצלתו של יהודי בכל מקום בו ניתן למצואו במשטר האפילה והרצח.